

Motion

1982/83: 892

Margareta Gard

Efterarvinges rätt till kvarlåtenskap

Efterlevande makes trygghet tillgodoses, förutom genom olika allmänna, kollektiva eller enskilda försäkringar, genom bestämmelserna i ärvdabalken och i giftermålsbalken om giftorätt och om bodelning i anledning av makes död (13 kap. 12 §). Enligt sistnämnda bestämmelse har efterlevande make utom i visst undantagsfall rätt att av giftorättsgods, såvitt det räcker, utfå egendom till så stort värde, att den, jämte egendom som må enskilt tillhöra honom, motsvarar fyra basbelopp. Genom detta skapas vissa garantier för att den efterlevande skall slippa att upplösa hemmet eller offra sina sista besparingar för att behålla det.

Huruvida begränsningen till fyra basbelopp är till fyllest kan med tanke på de höga taxeringsvärdena på egna hem och priserna på bostadsrätter ifrågasättas men må i detta sammanhang lämnas därhän.

I ärvdabalken finns emellertid en bestämmelse (3 kap. 7 §) som i åtskilliga fall kan bli till stor förtret. Enligt nämnda stadgande erhåller den efterlevande maken, om kvarlåtenskapen ej överstiger fyra basbelopp, hela kvarlåtenskapen med full äganderätt och ej blott med fri förfoganderätt, vilket innebär att den först avlidne makens arvingar är uteslutna från allt arv.

Anta att bouppteckningen vid ett basbelopp om 16 100 kr. utvisar en behållning om 64 350 kr. Därmed är ingalunda klart att den först avlidne makens släkt är utesluten från arvsrätt. Slakten kan ofta med fog hävda att en fastighet är värd mer än taxeringsvärdet, att en bostadsrätt har högre värde än det belopp som skall upptas i bouppteckningen eller att lösöre är för lågt värderat. Den efterlevande kan då dras in i en ovisst arvsprocess som kan bli både bitter och kostsam. Eftersom den först avlidnes släktingar inte behöver visa mer än att boets reella behållning uppgår till 77 601 kr. kan striden stå om varje sak i hemmet, och insinuationer om att bouppteckningen ej upptar alla tillgångar ligger nära till hands.

Om den först avlidnes släktingar avstår från att göra sin rätt gällande gentemot den efterlevande har de därigenom inte förlorat sin rätt. Sedan den efterlevande avlidit kan de hävda sin rätt mot den efterlevandes arvingar.

Det torde inte ligga i rättsordningens intresse att frambesvärja dylika rättegångar. Den efterlevandes trygghet blir inte större av att hela kvarlåtenskapen innehas med äganderätt än om hälften innehas med fri förfoganderätt. Bestämmelsen i 3 kap. 7 § ärvdabalken kan således ej anses ge ökad trygghet åt efterlevande make utan endast på bekostnad av den först

avlidne makens arvingar gynna arvingarna till den make som råkar överleva den andre.

Jag har vid ett tidigare tillfälle i riksdagen begärt att 3 kap. 7 § ärvdabalken skall upphävas. Riksdagen avslog då min begäran. Det har nu visat sig att nämnda lagparagraf fått olika tillämpning vid tingsrätterna. Med anledning av detta har domstolsverket i skrivelse till tingsrätterna bl. a. påtalat att HD-avgörandena inte löser frågan hur man skall förfara då enighet inte råder mellan intressenterna på ömse sidor. det fall då den först avlidnes efterarvingar påkallar att få ut efterarv men arvingarna till den sist avlidne bestrider deras rätt. Även kammarkollegiets skattesektion har i ett yttrande angående skattelaggingen framfört svårigheterna att skapa enkla och klara regler för handläggningen vid tingsrätterna. Kammarkollegiet framhåller vidare att kraven på enkelhet och rättssäkerhet delvis är oförenliga. Enligt min mening har ytterligare tungt vägande skäl tillkommit för upphävande av 3 kap. 7 § ärvdabalken.

Med stöd av det anförda hemställs

att riksdagen beslutar att upphäva 3 kap. 7 § ärvdabalken.

Stockholm den 24 januari 1983

MARGARETA GARD (m)